

Οι τάσεις και τα οικονομικά αποτελέσματα της αγοράς ενέργειας στην Ελλάδα

Βασικά συμπεράσματα:

- Στη λιανική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας εντοπίζεται υψηλή συγκέντρωση, με λίγες κυρίαρχες εταιρείες να ελέγχουν σημαντικό μερίδιο της αγοράς. Ένας συμμετέχων έχει μερίδιο 55,6%, ενώ 5 από τους 18 συμμετέχοντες έχουν μερίδια άνω του 5%. Το μερίδιο των υπόλοιπων συμμετεχόντων είναι αθροιστικά 8,8%.
- Στη λιανική αγορά φυσικού αερίου εντοπίζεται επίσης υψηλή συγκέντρωση. Η αγορά περιλαμβάνει 8 συμμετέχοντες - ο κυρίαρχος κατέχει το 34,4%, ενώ ο δεύτερος μεγαλύτερος συμμετέχων κατέχει το 30,4%. Υπάρχουν επίσης 4 συμμετέχοντες με ποσοστό μικρότερο του 5%.
- Το φυσικό αέριο και οι ΑΠΕ κυριαρχούν στην παραγωγή ενέργειας. Το 2022, η συμμετοχή του φυσικού αερίου στην παραγωγή ενέργειας μειώθηκε στο 33,5% από 40% το 2021, ενώ η συμμετοχή των ΑΠΕ αυξήθηκε στο 32% από 28,3% το 2021. Οι εισαγωγές το 2023 προσεγγίζουν το 20%. Το 2023, το μερίδιο του λιγνίτη έχει μειωθεί σε 8% από 10,5% το προηγούμενο έτος.
- Σύμφωνα με τον Οργανισμό Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το διασυνοριακό εμπόριο και τα μέτρα ολοκλήρωσης της αγοράς έχουν ωφελήσει τους Ευρωπαίους καταναλωτές κατά περίπου 34€ ανά άτομο ετησίως.

1. Εισαγωγή

Η δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας αποτελεί στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1996. Κεντρική συνιστώσα των σχετικών πολιτικών είναι η σύζευξη των αγορών ενέργειας μεταξύ των κρατών μελών, για να ενισχυθεί η διασύνδεση και να μειωθεί το ενεργειακό κόστος, επιτρέποντας τη ροή ενέργειας από περιοχές με χαμηλότερες προς

περιοχές με υψηλότερες τιμές.

Η ενοποίηση της αγοράς ενέργειας θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο εάν ελευθερωθούν πλήρως οι αγορές ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς οι επιμέρους αγορές των κρατών μελών πρέπει να έχουν ενιαία μορφή και τρόπο λειτουργίας (μοντέλο στόχος – target model). Η περαιτέρω απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας θα μπορούσε να οδηγήσει σε ενισχυμένο ανταγωνισμό, προσιτές τιμές, οικονομική

ⁱ Υποψήφιος διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών, LYMEC IMS

ⁱⁱ LLM, University College London, Visiting Researcher of the ACG Center of Excellence in Sustainability

ανάπτυξη και ασφαλή ενεργειακό εφοδιασμό.

Πριν από την απελευθέρωση των ευρωπαϊκών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, πολλές χώρες λειτουργούσαν τις χονδρικές αγορές τους για την ηλεκτρική ενέργεια υπό κρατικά μονοπώλια ή/και ολιγοπώλια. Αυτή ήταν και η δομή της αγοράς στην Ελλάδα έως το Νοέμβριο του 2020, όταν άρχισε να λειτουργεί το Ελληνικό Χρηματιστήριο Ενέργειας.

2. Ρυθμιστικό πλαίσιο

Η διαδικασία εναρμονισμού του ρυθμιστικού πλαισίου της Ελλάδας με το ευρωπαϊκό είναι σε εξέλιξη. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο για την ενέργεια έχει ως ακρογωνιαίο λίθο τρεις δέσμες μέτρων. Η Πρώτη Δέσμη Μέτρων για την Ενέργεια στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας (96/92/EK) και του φυσικού αερίου (98/30/EK) έθεσε κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά, παρέχοντας πρόσβαση τρίτων μερών στο δίκτυο, αποσυνδέοντας την εμπορία ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου από τη φυσική διαθεσιμότητά τους σε συγκεκριμένο δίκτυο και διαχωρίζοντας την παραγωγή και την προμήθεια από τη μεταφορά και τη διανομή. Η Δεύτερη Δέσμη Μέτρων για την Ενέργεια (2003/54/EK) οδήγησε σε περαιτέρω νομικό διαχωρισμό των λειτουργιών που σχετίζονται με την ενέργεια. Θέσπισε τις Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές Ενέργειας και εισήγαγε ισχυρές διατάξεις αναφορικά με τον διαχωρισμό της μεταφοράς και της διανομής. Η Τρίτη Δέσμη Μέτρων για την Ενέργεια (2009/72/EK) παρείχε το νομικό πλαίσιο για τον ιδιοκτησιακό διαχωρισμό των δραστηριοτήτων (παραγωγή και προμήθεια έναντι μεταφοράς και διανομής) με στόχο την προώθηση του ανταγωνισμού.

Ο Οργανισμός Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Agency for the Cooperation of Energy Regulators - ACER) και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (European Network of Transmission System Operators for Electricity - ENTSO-E) θεσπίστηκαν με βάση κώδικες δικτύου που καθορίζουν

τους κοινούς κανόνες για τη διαχείριση της ηλεκτρικής ενέργειας εντός της κοινής αγοράς¹, ενώ ο κανόνισμος (ΕΕ) 2019/943 θεσπίζει κανόνες για τη διασφάλιση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.²

2.1 Ρυθμιστικό πλαίσιο για την ηλεκτρική ενέργεια

Ο Ν.2773/1999, με τον οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 96/92/EK, θέτει τις βάσεις για τη μετάβαση από το μονοπωλιακό καθεστώς της ελληνικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στον ελεύθερο ανταγωνισμό. Επίσης, προβλέπει τη σύσταση της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ). Ο Ν.3426/2005 μετέφερε τη Δεύτερη Δέσμη Μέτρων για την Ενέργεια στην ελληνική νομοθεσία και τροποποίησε τον Ν.2773/1999 διευρύνοντας τις αρμοδιότητες της ΡΑΕ και διασφαλίζοντας τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις για προστασία των καταναλωτών, επιταχύνοντας την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

Η Τρίτη Δέσμη Μέτρων για την Ενέργεια ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τον Ν.4001/2011 παρέχοντας ένα συνεκτικό πλαίσιο για την οργάνωση των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και εισήγαγε τη μετάβαση από το μοντέλο του Ανεξάρτητου Διαχειριστή Συστήματος στο μοντέλο του Ανεξάρτητου Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας. Οι Ν. 4425/2016, 4336/2015, 4389/2016 και 4393/2016 προέβλεπαν δράσεις που αποσκοπούσαν στην ενίσχυση του ανταγωνισμού στην αγορά, όπως ο σχεδιασμός δημοπρασιών με βάση το μοντέλο που υιοθέτησε η NOME (Nouvelle Organization du Marché de l' Electricité) και ο μετασχηματισμός της χονδρεμπορικής αγοράς ενέργειας.

Μια διαρθρωτική μεταρρύθμιση στη λειτουργία της ελληνικής αγοράς ενέργειας είναι η υιοθέτηση του Target Model με τον Ν.4425/2016. Το Φεβρουάριο του 2017, ο Λειτουργός Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΛΑΓΗΕ) και το Χρηματιστήριο Αθηνών υπέγραψαν μνημόνιο συνεργασίας, με στόχο την

1 Fernandez, R. (2018). *Conflicting energy policy priorities in EU energy governance*. Journal of Environmental Studies and Sciences, 8, pp. 239-248.
2 *What does Liberalization and Unbundling of Energy Markets mean?* <https://www.next-raftwerke.com/knowledge/liberalization-energy-markets>.
3 Ioannidis, F., Kosmidou, K., Makridou, G., & Andriosopoulos, K. (2019). *Market design of an energy exchange: The case of Greece*. Energy Policy. Pg. 133.

ίδρυση του Ελληνικού Χρηματιστηρίου Ενέργειας (EXE). Το EXE ιδρύθηκε και ανέλαβε όλες τις αρμοδιότητες που προηγουμένως ανήκαν στο ΛΑΓΗΕ τον Ιούνιο του 2018.³

2.2 Ρυθμιστικό πλαίσιο φυσικού αερίου

Τα βασικά μέτρα για την απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου στην Ελλάδα εισήχθησαν με τον Ν.3175/2003 που προέβλεπε την ένταξη στην αγορά φυσικού αερίου των παραγωγών και συμπαραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν με φυσικό αέριο με ετήσια κατανάλωση άνω των 25 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων.

Περαιτέρω, με τον Ν.3428/2005 εισήχθη η ένταξη στην αγορά φυσικού αερίου παραγωγών και συμπαραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας με ετήσια κατανάλωση άνω των 100 GWh και η ίδρυση του Διαχειριστή Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ).

Επιπλέον, με τον Ν.4336/2015 προβλέφθηκε η κατάργηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων των τριών ελληνικών εταιρειών διανομής (ΕΠΑ) να προμηθεύουν και να λειτουργούν τα συστήματα διανομής τους. Το Τρίτο Πακέτο Διάσωσης (2015) στόχευε μεταξύ άλλων και στην ολοκλήρωση της απελευθέρωσης της αγοράς διανομής φυσικού αερίου στην Ελλάδα, αλλά τα βήματα προς την απελευθέρωση έγιναν αρκετά αργά σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ.

Το Βάθρο Εμπορίας Φυσικού Αερίου, όπως ονομάζεται η πλατφόρμα διαπραγμάτευσης φυσικού αερίου, τέθηκε σε λειτουργία στις 21 Μαρτίου 2022 και είναι πλήρως εναρμονισμένο με τον Κανονισμό 312/2014 της ΕΕ, που υποστηρίζει την ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής βραχυπρόθεσμης χονδρικής αγοράς φυσικού αερίου. Έχει σχεδιαστεί για να παρέ-

χει μια ολοκληρωμένη αγορά συναλλαγών για τους προμηθευτές φυσικού αερίου, τους εμπόρους και τους τελικούς καταναλωτές, μαζί με ένα ισχυρό σύνολο τιμών αναφοράς και δεικτών.

3. Ποσοτική ανάλυση: παραγωγή και συγκέντρωση της λιανικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου

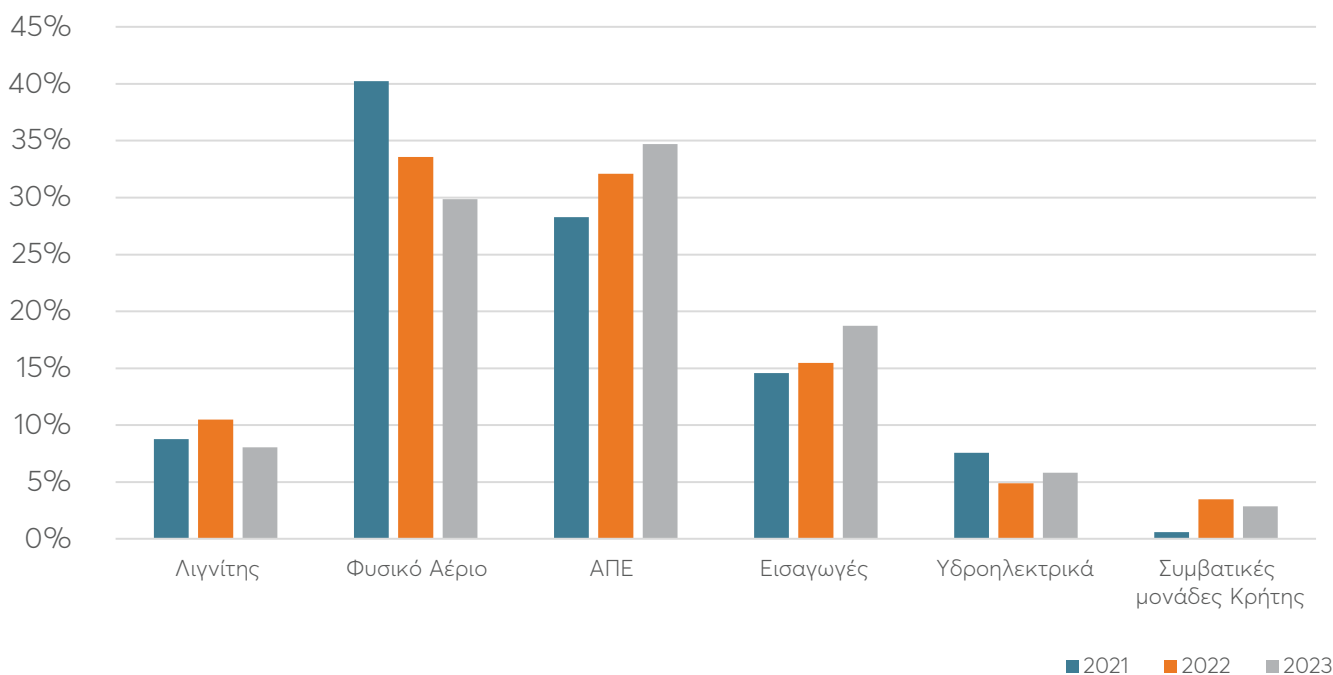
Στις απελευθερωμένες αγορές ενέργειας οι συναλλαγές πραγματοποιούνται σε πλατφόρμες ανταλλαγής ηλεκτρικής ενέργειας. Η παρατηρούμενη τιμή στην αγορά δημοπρασιών Επόμενης Ημέρας λειτουργεί ως κοινός και διαφανής δείκτης τιμών που δημοσιοποιείται από τα χρηματιστήρια ηλεκτρικής ενέργειας.⁴

3.1 Μείγμα παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας

Στο γράφημα 1, παρουσιάζεται το μείγμα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα από το 2021 έως το 2023. Παρατηρείται ότι το φυσικό αέριο και οι ΑΠΕ κυριαρχούν στην παραγωγή. Θα πρέπει, επίσης, να αναφερθεί ότι το μερίδιο του λιγνίτη αυξήθηκε το 2022 αποτυπώνοντας τις προσπάθειες βραχυπρόθεσμης αντικατάστασης του ρωσικού φυσικού αερίου μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Το 2022, το φυσικό αέριο μειώθηκε στο 33,5% από 40%. Επιπλέον, οι ΑΠΕ αυξήθηκαν στο 32% από 28%, ενώ μέχρι το 2023 αγγίζουν το 35%. Τέλος, το 2023 οι εισαγωγές προσεγγίζουν το 20% αποτυπώνοντας τις ροές από φθηνότερες αγορές προς την ελληνική.

4 Alasseur, C., & Féron, O. (2018). *Structural price model for coupled electricity markets*. Energy Economics, 75, 104-119.

Γράφημα 1. Μείγμα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας

Πηγή Δεδομένων: Χρηματιστήριο Ενέργειας

Η πυρηνική ενέργεια δεν περιλαμβάνεται στο μείγμα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα. Εξ όσων γνωρίζουμε, δεν υπάρχει ρυθμιστικό πλαίσιο και καμία πρόθεση από την ελληνική κυβέρνηση να προβεί στην αξιοποίηση πυρηνικής ενέργειας. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η πυρηνική ενέργεια έχει ανακτήσει τη δημοτικότητά της στην Ευρώπη. Η Τσεχία και η Πολωνία υποστήριξαν τη συμπερίληψη της πυρηνικής ενέργειας στην ταξινόμηση ενέργειας της ΕΕ, ενώ η Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο κατασκευάζουν νέους πυρηνικούς σταθμούς. Λόγω του βελτιωμένου σχεδιασμού και λειτουργίας, οι μονάδες αυτές θεωρούνται ασφαλέστερες και πιο αποδοτικές (κατηγορία Gen III).⁵

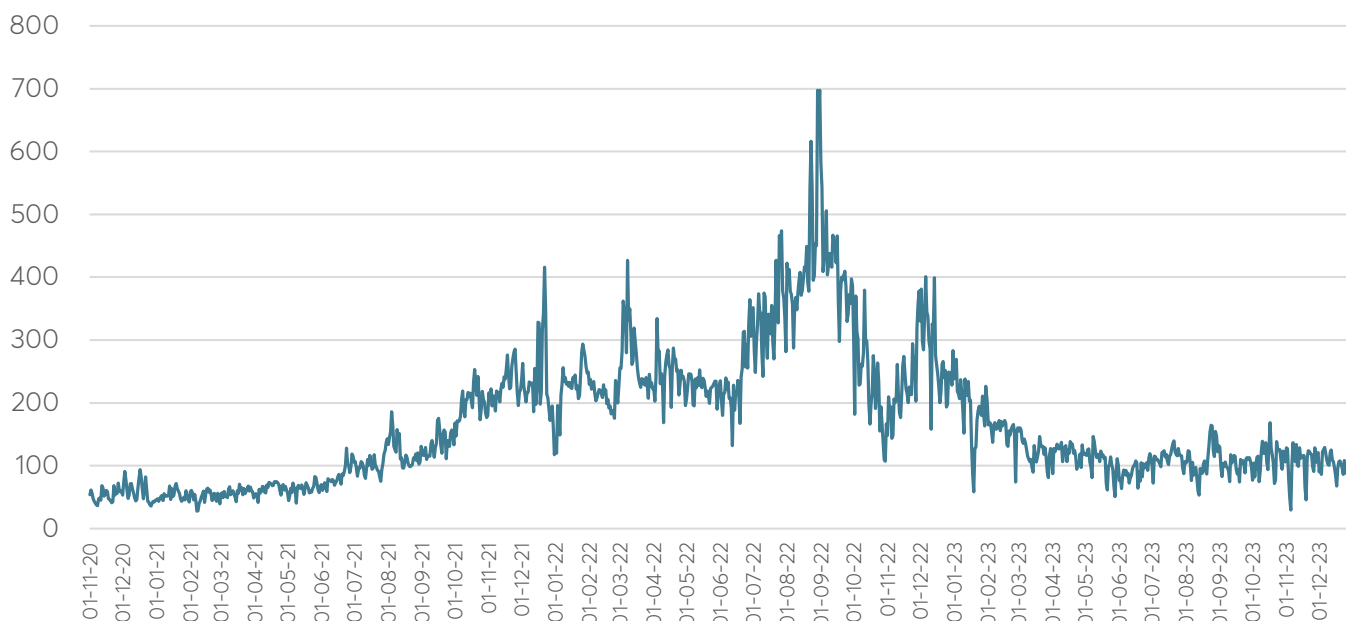
3.2. Τιμές χονδρικής πώλησης της ηλεκτρικής ενέργειας

Στο γράφημα 2, παρουσιάζονται οι τιμές χονδρικής πώλησης της ηλεκτρικής ενέργειας (Market Clearing Price - MCP). Η MCP παρουσιάζει μια ανοδική τάση που συμπίπτει με την «κρίση τιμών» το

καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 2021 (ACER, 2022), όταν η επιδείνωση του εφοδιασμού φυσικού αερίου οδήγησε σε αύξηση των τιμών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Από τα τέλη του 2021 έως τις αρχές του 2022, την περίοδο που ονομάζεται «market response to LNG» λόγω της στροφής στην αγορά LNG για να καλυφθούν οι απαιτήσεις σε φυσικό αέριο, παρατηρείται κορύφωση των τιμών. Στη συνέχεια, ακολουθεί μια περίοδος νέων κορυφώσεων και υψηλής μεταβλητότητας, η οποία αναφέρεται ως «κρίση πολέμου», μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία στα τέλη Φεβρουαρίου 2022. Το ιστορικό υψηλό σημειώθηκε τον Αύγουστο του 2022, όταν λόγω της ξηρασίας στην κεντρική Ευρώπη η Γαλλία αναγκάστηκε να κλείσει τους πυρηνικούς αντιδραστήρες της και να αντικαταστήσει την αντίστοιχη παραγωγή με φυσικό αέριο. Η εν λόγω κίνηση οδήγησε σε έλλειψη φυσικού αερίου και αύξηση των τιμών που μεταδόθηκε και στην ελληνική αγορά. Τέλος, από τις αρχές του 2023 οι τιμές χονδρικής άρχισαν να μειώνονται και να επιστρέφουν στα επίπεδα προ κρίσης.

⁵ European Liberal Forum. (2021). EU Taxonomy and Nuclear Energy. Brussels: European Liberal Forum.

Γράφημα 2. Τιμή χονδρικής πώλησης της ηλεκτρικής ενέργειας (MCP)

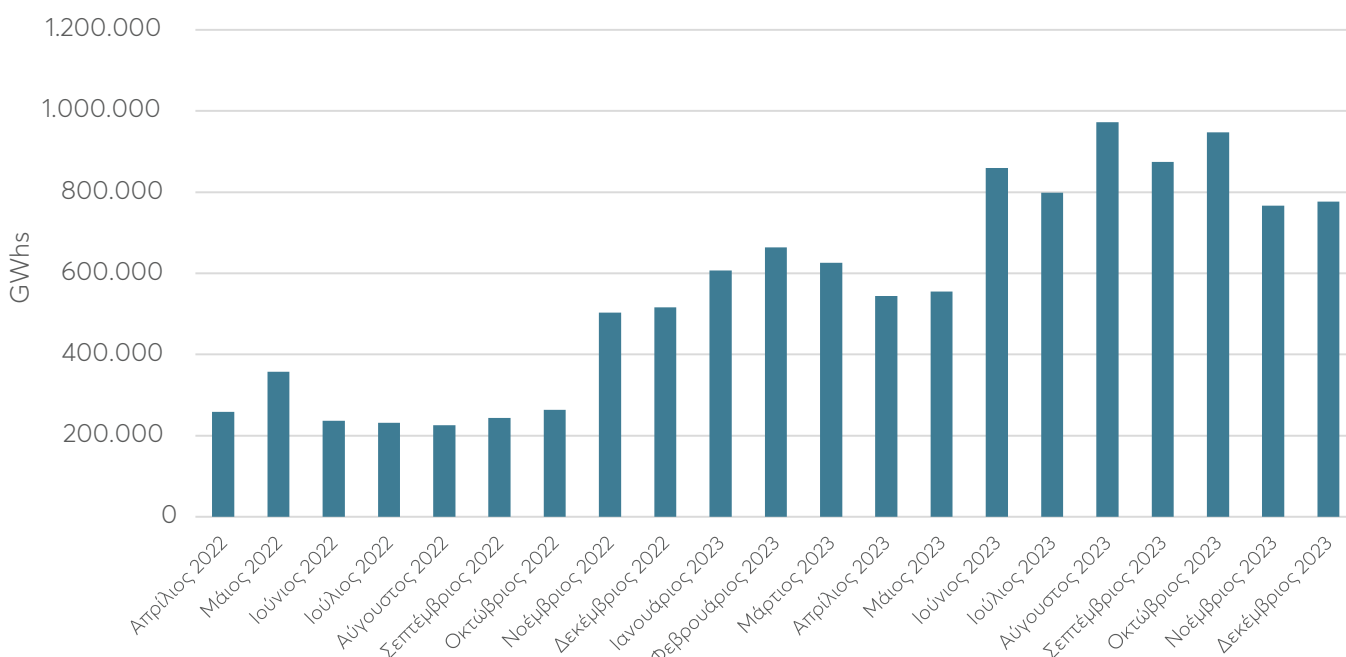
Πηγή Δεδομένων: Χρηματιστήριο Ενέργειας

3.3 Αγορά φυσικού αερίου

Το Βάθρο Εμπορίας Φυσικού Αερίου ξεκίνησε να λειτουργεί τον Μάρτιο του 2022. Διαθέτει έναν συνδυασμό συνεχούς διαπραγμάτευσης, που είναι η κύρια μέθοδος διαπραγμάτευσης, και δημοπρασιών

που προκηρύσσονται από τον ΔΕΣΦΑ για απαιτήσεις εξισορρόπησης. Κατά τους πρώτους 21 μήνες λειτουργίας έχουν διακινηθεί σχεδόν 11,82 TWh, με τον όγκο εμπορίας να παρουσιάζει ανοδική τάση από τον Νοέμβριο του 2022 έως σήμερα (γράφημα 3).

Γράφημα 3. Όγκος συναλλαγών Βάθρου Εμπορίας Φυσικού Αερίου

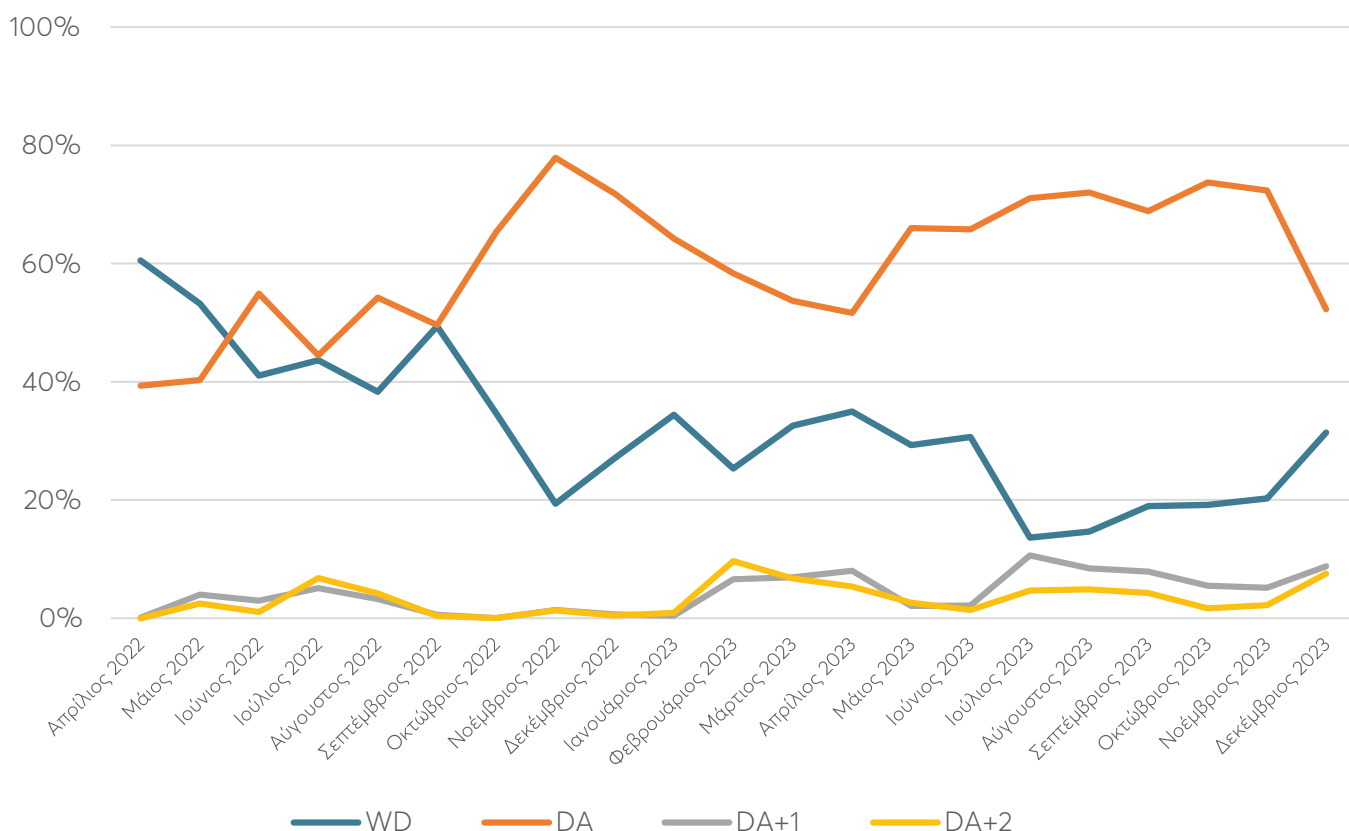

Πηγή Δεδομένων: Χρηματιστήριο Ενέργειας

Η ενδοημερήσια αγορά (Within-Day - WD) καθώς και η αγορά επόμενης ημέρας (Day-Ahead - DA) αντιπροσωπεύουν το 83,6% των συναλλαγών. Σύμφωνα με το γράφημα 4, η ενδοημερήσια αγορά ήταν κυρίαρχη στην αρχή, αλλά αυτό έχει αλλάξει από τον Σεπτέμβριο του 2022, κάτι που έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς η αγορά επόμενης ημέρας πα-

ρέχει σημαντικά οικονομικά μηνύματα για την αγορά. Από τον Φεβρουάριο του 2023 παρατηρείται αύξηση των αγορών επόμενης ημέρας+2 και αγορών επόμενης ημέρας+3, γεγονός που υποδεικνύει ότι ενδέχεται να υπάρχει ενδοημερήσια διαπραγμάτευση.

Γράφημα 4. Διάρθρωση συναλλαγών

Πηγή Δεδομένων: Χρηματιστήριο Ενέργειας

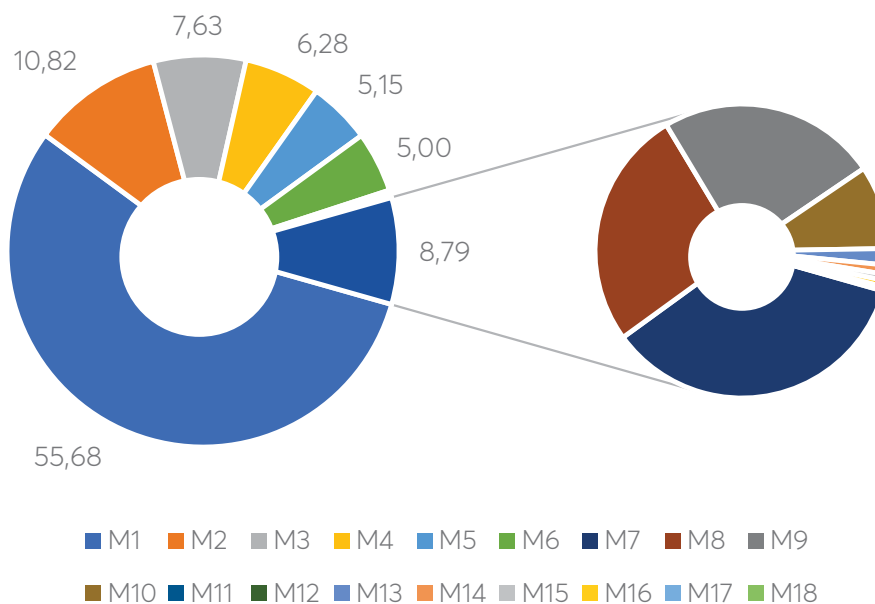
3.4 Συγκέντρωση της αγοράς

Για την αξιολόγηση του βαθμού συγκέντρωσης της αγοράς χρησιμοποιείται ο δείκτης Herfindahl-Hirschman (HHI).⁷ Τα στοιχεία ελήφθησαν από την ανάλυση των ΕΧΕ, ΔΕΣΦΑ και Ελληνικής Εταιρείας Ενεργειακής Οικονομίας (2023). Όσον αφορά τη λιανική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, ο δείκτης HHI είναι 3.387,1, υποδεικνύοντας υψηλή συγκέντρωση με λίγες κυρίαρχες εταιρείες να ελέγχουν σημαντι-

κό μερίδιο της αγοράς. Υπάρχει ένας συμμετέχων με μερίδιο 55,6%, ενώ 5 από τους 18 συμμετέχοντες έχουν μερίδια άνω του 5%. Το αθροιστικό μερίδιο των συμμετεχόντων που ξεπερνούν το 5% είναι 91,2% και είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ. Τα αντίστοιχα ποσοστά για την Τσεχία, τη Γαλλία, τη Ρουμανία και την Πολωνία είναι 65%, 74,3%, 67% και 80% αντιστοίχως.

6 HHI<1.000 δηλώνει υψηλό ανταγωνισμό; 1.000<HHI<1.800 δηλώνει μέτριο; HHI>1.800 δηλώνει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης της αγοράς.

Γράφημα 5. Μερίδια Λιανικής Αγοράς Ηλεκτρισμού

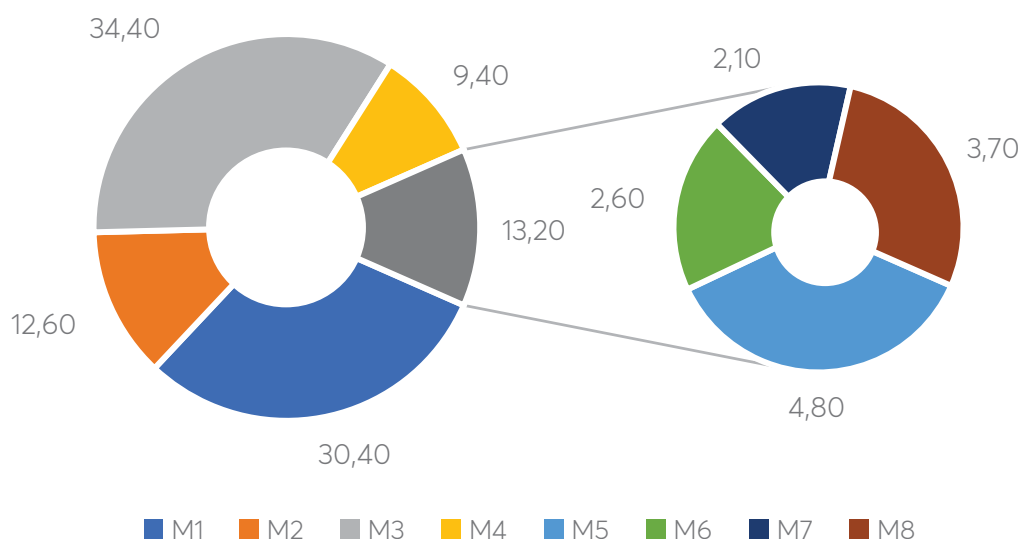

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Εταιρεία Ενεργειακής Οικονομίας (ΗΑΕΕ)

Η λιανική αγορά φυσικού αερίου περιλαμβάνει 8 συμμετέχοντες. Ο κυρίαρχος της αγοράς κατέχει το 34,4% ενώ ο δεύτερος μεγαλύτερος συμμετέχων το 30,4%. Υπάρχουν επίσης 4 εταιρείες με ποσοστό μικρότερο του 5%. Το αθροιστικό ποσοστό των συμμετεχόντων που ξεπερνούν το 5% είναι 86,8%

και είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ. Τα αντίστοιχα ποσοστά για την Τσεχία, τη Γαλλία, τη Ρουμανία και την Πολωνία είναι 58%, 68%, 78% και 84% αντίστοιχως. Ο δείκτης ΗΗΙ είναι 2.402,5 καταδεικνύοντας υψηλή συγκέντρωση.

Γράφημα 6. Μερίδια Λιανικής Αγοράς Φυσικού Αερίου

Πηγή Δεδομένων: Χρηματιστήριο Ενέργειας, ΔΕΣΦΑ και Ελληνική Εταιρεία Ενεργειακής Οικονομίας (ΗΑΕΕ)

3.5 Φορολογία της ενέργειας

Στην Ελλάδα, έχει επιβληθεί φόρος 90% στα υπερκέρδη των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας που δημιουργήθηκαν από τον Οκτώβριο του 2021 έως τον Ιούνιο του 2022, όπως υπολογίστηκαν από τη ΡΑΕ.⁸ Επιπλέον, αποφασίστηκε η φορολόγηση με συντελεστή 33% των υπερκερδών των διυλιστηρίων.⁹ Αναμένεται να επιβληθεί φόρος και στα υπερκέρδη των προμηθευτών ηλεκτρικής ενέργειας, από δραστηριότητες στην εγχώρια λιανική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, τα οποία δημιουργήθηκαν το διάστημα 1^η Αυγούστου 2022 – 31^η Δεκεμβρίου 2023 βάσει της μεθοδολογίας υπολογισμού που προτάθηκε από τη ΡΑΕ.¹⁰

Στα προϊόντα ενέργειας επιβάλλονται ειδικοί φόροι κατανάλωσης (πχ 1,1 €/MWh για το φυσικό αέριο για τα νοικοκυριά, 2,2 €/MWh για την ηλεκτρική ενέργεια για τα νοικοκυριά). Τον Σεπτέμβριο του 2022, επιβλήθηκε φόρος 10 ευρώ/MWh στο αέριο που χρησιμοποιείται στην ηλεκτροπαραγωγή.

Οι λιανικές πωλήσεις ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου υπόκεινται σε μειωμένο ΦΠΑ (6% αντί για 24%). Οι καταναλωτές ηλεκτρικής ενέργειας υπόκεινται σε πρόσθετα τέλη, συμπεριλαμβανομένου του κοινωνικού τιμολογίου, καθώς και τέλος για την ηλεκτροδότηση των μη-συνδεδεμένων νησιών, και του Ειδικού Τέλους Μείωσης Εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου (ETMEAP), το οποίο έχει κα-

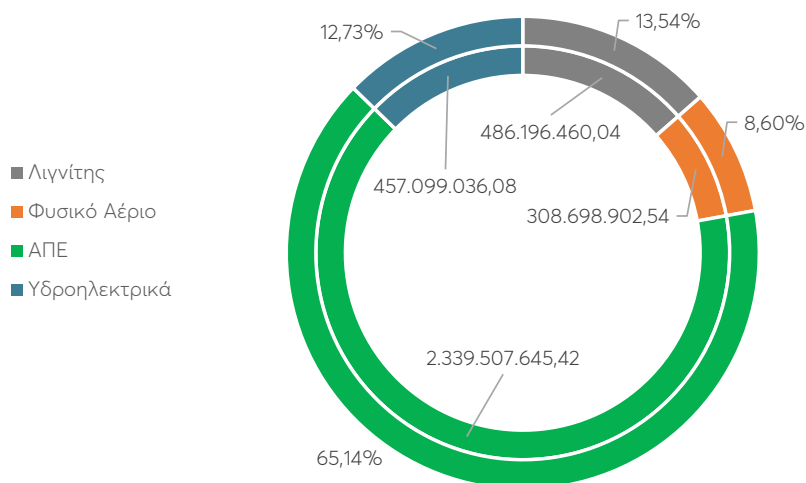
θοριστεί σε 17 €/MWh. Επιπλέον τα οικιακά τιμολόγια επιβαρύνονται με τέλος για τη δημόσια ραδιοτηλεόραση (ΕΡΤ) ύψους 3€ μηνιαίως καθώς και με δημοτικά τέλη. Όλα τα παραπάνω καθιστούν περίπλοκο τον καθορισμό του κατά πόσο η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας επηρεάζει το ποσό χρέωσης, μειώνοντας το κίνητρο για εξοικονόμηση.

3.6 Ο Προσωρινός Μηχανισμός Επιστροφής Μέρους Εσόδων Αγοράς

Για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, θεσπίστηκε από το ΥΠΕΝ Προσωρινός Μηχανισμός Επιστροφής Μέρους Εσόδων Αγοράς Επόμενης Ημέρας και Ενδοημερήσιας αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας, με έναρξη λειτουργίας 08/07/2022. Η ΡΑΑΕΥ όρισε ανώτατες τιμές ανά τεχνολογία παραγωγής, και το ποσό πάνω από το οριζόμενο όριο, κατευθύνονταν στο Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης (ΤΕΜ) για την απορρόφηση της ενεργειακής κρίσης, πχ επιδότηση οικιακών λογαριασμών.

Ο μηχανισμός έπαψε να ισχύει από 01/01/2024. Στον 1,5 χρόνο λειτουργίας του συγκέντρωσε 3,59 δις ευρώ, εκ των οποίων το 65,1% (2,33 δις) προέρχονται από τις ΑΠΕ, το 13,5% (486 εκ.) από τις λιγνιτικές μονάδες, το 12,7% (457 εκ.) από τα υδροηλεκτρικά, και το 8,6% (308 εκ.) από τις μονάδες φυσικού αερίου.

Γράφημα 7: Κατανομή των εσόδων του Προσωρινού Μηχανισμού Επιστροφής Μέρους Εσόδων Αγοράς Επόμενης Ημέρας και Ενδοημερήσιας αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας

7 Joint Ministerial Decision YΠEN/DHE/87027/2890 (B' 4658/05.09.2022) "Extraordinary Levy on the power producers of Article 37 of the L. 4936/2022 (A' 105)".

8 Article 114 of L. 5007/2022 (A' 241/23.12.2022).

9 Article 40 of L. 4994/2022 (A' 215/18.11.2022)

4. Προτάσεις πολιτικής

Το προσχέδιο του αναθεωρημένου Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), που κατατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή από την Ελλάδα στις 3 Νοεμβρίου 2023, είναι η γενική στρατηγική της χώρας για την κλιματική και ενεργειακή μετάβαση που θέτει έναν αναλυτικό οδικό χάρτη για το πώς θα επιτύχει η χώρα την κλιματική ουδετερότητα το 2050, με έμφαση στον ενδιάμεσο στόχο του 2030. Το αναθεωρημένο ΕΣΕΚ αναμένεται να κατατεθεί τον Ιούνιο του 2024.

Συνοπτικά, οι στρατηγικές προτεραιότητες του προσχεδίου του αναθεωρημένου ΕΣΕΚ της Ελλάδας είναι οι κάτωθι:

- i. Ραγδαία ανάπτυξη των ΑΠΕ.
- ii. Αποθήκευση ενέργειας.
- iii. Ενεργειακή απόδοση.
- iv. Εξηλεκτρισμός των ελαφρών οδικών μεταφορών.
- v. Κλιματικά ουδέτερα εναλλακτικά καύσιμα.
- vi. Σύστημα αερίων καυσίμων.
- vii. Βιο-οικονομία.
- viii. Δημιουργία οικονομίας πράσινου υδρογόνου.
- ix. Καινοτομία και συστημικές λύσεις στη δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα (CCUS).
- x. Υποστήριξη νέων βιομηχανιών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσουν εγχώρια αλυσίδα αξίας για τις τεχνολογίες της πράσινης ενεργειακής μετάβασης.

Βάσει της αξιολόγησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επί του προσχεδίου του αναθεωρημένου ΕΣΕΚ της Ελλάδας, θετικό πρόσημο έχουν οι στόχοι και οι πολιτικές που αφορούν την ενεργειακή απόδοση, την απανθρακοποίηση, την ενεργειακή ασφάλεια, την εσωτερική αγορά ενέργειας και οι ΑΠΕ. Αντιθέτως, χρήζουν βελτίωσης οι στόχοι που αφορούν την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τις επιδοτήσεις στα ορυκτά καύσιμα, τη δίκαιη μετάβαση, τη συμμόρφωση με τα εθνικά εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης και την έρευνα, την καινοτομία, την ανταγωνιστικότητα και τις δεξιότητες.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας της Ευρωπαϊκής

Ένωσης (ACER, 2022), το διασυνοριακό εμπόριο και τα μέτρα ολοκλήρωσης της αγοράς έχουν ωφελήσει τους Ευρωπαίους καταναλωτές κατά περίπου 34 ευρώ κατά κεφαλή ετησίως. Ο υφιστάμενος σχεδιασμός της αγοράς ενθαρρύνει τη διείσδυση των ΑΠΕ και με ορισμένες μακροπρόθεσμες βελτιώσεις μπορεί να ανταποκριθεί στην προβλεπόμενη πορεία απανθρακοποίησης της ΕΕ τα επόμενα 10-15 χρόνια με ασφάλεια εφοδιασμού και μειωμένο κόστος.

Ο ACER καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο υφιστάμενος σχεδιασμός της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη δεν ευθύνεται για την τρέχουσα κρίση. Αυτό το μοντέλο αγοράς δεν έχει σχεδιαστεί για την κατάσταση «έκτακτης ανάγκης» κάτι που οδήγησε σε πολιτικές συζητήσεις σχετικά με ασυνήθιστες παρεμβατικές πολιτικές.

Τα κακώς σχεδιασμένα μέτρα έκτακτης ανάγκης και η στρέβλωση των σημάτων των τιμών εξαιτίας της παρέμβασης στη διαμόρφωση των τιμών της αγοράς ενδέχεται να εμποδίσουν την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς της ΕΕ και τον ανταγωνισμό, θέτοντας σε κίνδυνο τα οφέλη που έχουν επιτευχθεί μέχρι στιγμής και ενδεχομένως αυξάνοντας το κόστος της ενεργειακής μετάβασης.

Ο ACER προτείνει σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- την ανάπτυξη σύζευξης των περιφερειακών αγορών στα πρότυπα των κεντρικών και σκανδιναβικών κρατών,
- την ενοποίηση των εθνικών αγορών εξισορρόπησης, και
- την επανεξέταση των γεωγραφικών ζωνών προσφοράς της ΕΕ.

Σε ό,τι αφορά τις μακροπρόθεσμες αγορές που στερούνται σήμερα ρευστότητας, ο ACER προτείνει την κατά προτεραιότητα ανάληψη των εξής δράσεων:

- Βελτίωση της πρόσβασης των μικρότερων συμμετεχόντων στην αγορά μέσω συμβάσεων αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας (PPAs).
- Αύξηση της ευελιξίας των ηλεκτρικών συστημάτων, πχ επάρκεια αποθεμάτων φυσικού αερίου.
- Σε ακραίες περιπτώσεις, οι παρεμβάσεις στην αγορά θα πρέπει να μελετώνται προσεκτικά και να αποσκοπούν στην αντιμετώπιση «των θεμε-

λιωδών αιτιών» του προβλήματος. Τέτοια μέτρα βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της τρέχουσας ενεργειακής κρίσης, για τη μείωση του αυξανόμενου κόστους είναι:

- Η προστασία της λειτουργίας της αγοράς χονδρικής (πχ η στοχευμένη βοήθεια για τους ευάλωτους καταναλωτές).
- Πιο παρεμβατικά μέτρα (πχ φορολόγηση των υπερκερδών, καθορισμός ανώτατου ορίου στις τιμές της αγοράς ενέργειας).

Όσο πιο παρεμβατική είναι η στρατηγική, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα στρέβλωσης της αγοράς, ιδίως μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Οι παρεμβατικές πολιτικές μπορούν επίσης να μειώσουν τις επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα, να αυξήσουν τον πολιτικό κίνδυνο και να επιδεινώσουν τις ελλείψεις εφοδιασμού. Τα Κράτη-Μέλη θα πρέπει:

- Να εξετάσουν το ενδεχόμενο παρέμβασης στις «βαθύτερες αιτίες», εφόσον είναι αναγκαίο, όπως η επιτάχυνση της μείωσης της ζήτησης φυσικού αερίου (προσπάθειες αποδοτικότητας, αλλαγή καυσίμου κλπ).
- Να καταβάλουν πρόσθετες προσπάθειες για τη μείωση των τιμών του φυσικού αερίου, διατηρώντας παράλληλα τις ποσότητες φυσικού αερίου που εξακολουθούν να καλύπτουν τις ανάγκες της αγοράς.
- Να επικεντρωθούν σε μηχανισμούς που καθιστούν λιγότερο ευάλωτες τις τιμές του φυσικού αερίου και διασφαλίζουν τον εφοδιασμό ώστε να

αντισταθμίσουν τη μείωση του ρωσικού φυσικού αερίου.

- Να δώσουν έμφαση στην αποθήκευση φυσικού αερίου ώστε να βελτιωθεί η ευελιξία του ενεργειακού συστήματος και η ασφάλεια του εφοδιασμού. Καθώς οι μακροπρόθεσμες συμβάσεις και τα μεγαλύτερα αποθέματα αποθήκευσης φυσικού αερίου αποτελούν δαπανηρά μέτρα, οι μακροπρόθεσμες και οι βραχυπρόθεσμες συμβάσεις φυσικού αερίου μπορούν να συνυπάρχουν επί έτη.

Αναφορικά με την Ελληνική Αγορά ενέργειας, στον τομέα του ηλεκτρισμού θα πρέπει να δοθεί έμφαση:

- Στην αναβάθμιση του δικτύου μεταφοράς και διανομής, και
- στις τεχνολογίες αποθήκευσης ενέργειας πχ μπαταρίες.

Στον τομέα του φυσικού αερίου θα πρέπει:

- Να αξιοποιηθεί η υποθαλάσσια αποθήκη φυσικού αερίου στην Καβάλα, καθώς η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα στην ΕΕ χωρίς χώρο αποθήκευσης και χρησιμοποιεί αποθηκευτικούς χώρους στην Ιταλία και τη Βουλγαρία.
- Να επιταχυνθούν τα έργα υδρογόνου.
- Να αναβαθμιστούν οι αγωγοί φυσικού αερίου ώστε να είναι συμβατοί με τη μεταφορά υδρογόνου.

Το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών είναι η κύρια ανεξάρτητη, μη κρατική, μη κομματική φιλελεύθερη δεξαμενή σκέψης στην Ελλάδα. Έχει τη νομική μορφή της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας και έδρα την Αθήνα. Το όραμά μας είναι μια Ελλάδα πρότυπο οικονομικής και κοινωνικής ελευθερίας που παρέχει στους πολίτες της τη δυνατότητα να δημιουργήσουν και να επιδιώξουν τα όνειρα και τις φιλοδοξίες τους. Ο σκοπός του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών είναι να αυξήσει την επιρροή των φιλελεύθερων προτάσεων και ιδεών στον δημόσιο διάλογο και την πολιτική. Το έργο του περιλαμβάνει ερευνητικά προγράμματα, εκδόσεις και εκδηλώσεις που έχουν ως επίκεντρο την αύξηση της ατομικής ελευθερίας για κάθε πολίτη.

Οι απόψεις που δημοσιεύονται στο κείμενο εκφράζουν τους συντάκτες του και όχι απαραίτητα τον οργανισμό.

ΚΕΝΤΡΟ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Στέγη Μάρκου Δραγούμη

Μαιζώνος 38, Αθήνα

T: +30 210 5238373

info@kefim.org

 facebook.com/kefim.org

 twitter.com/kefim_org

 gr.linkedin.com/company/centerforliberalstudies

 youtube.com/kefim